

Nagyboldogasszony (augusztus 15.)

Lk 1,39–56

„Áldott a méhed gyümölcse!”

A legősibb Mária-ünnep az Egyházban, Mária halálának és mennybevételeének emléknapja. Az 5. századtól ismerték. Jeruzsálemben augusztus 15-én, az „Istenszülő napja”-ként ünnepelték. Konstantinápolyban erről az eseményről december 26-án emlékeztek meg. Neve natale, vagyis mennyei születésnap. Latinul „dormitió”-nak (elszenderülés) is nevezték, görögül pedig „komeszisz”-nek. A gall liturgiában a hatodik-hetedik században feltűnt Mária mennybevételeének ünnepe. Rómában augusztus 15-én tartották. XII. Piusz pápa 1950. november 1-jén dogmaként hirdette ki, hogy Mária testül-lelkestül felvétetett a mennybe (Munificentissimus Deus bul-la). Ezzel együtt azonban nem mondta ki, hogy Mária halála és feltámadása ugyanaz lenne, mint Jézusé. Már a 2. századtól kezdve olvashatunk elbeszélő történeteket Mária elszenderüléséről és tranzitusáról. Mária tranzitusát az apokrifekben Hénok és Illés mennybemeneteléhez hasonlítják. Mária elszenderüléséről, mennybemeneteléről és mennyei tartózkodásáról a 2. századi apokrif, Mária evangéliuma is beszámol. Az 5. századi etióp irodalom része az elszenderülés könyve. Ebben a században olvashatunk először Mária temetéséről. A korabeli Pseudó-János könyve szintén beszámol Mária elszenderüléséről és mennybeviteléről. Szent Bernát erről a témáról így vélekedik: „A dicsőséges Szűz ma felmenvén a mennyekbe, minden bizonnyal nagymértékben növelte az égi lakók örömét. Hiszen ő az, akinek üdvözlő szavára azok is örömben törtek ki, kik meg sem születtek”.

Lukács evangéliuma szerint Mária meglátogatja Erzsébetet (1,39–56). Így kapcsolódik egymáshoz a hagyomány (39. v.) Keresztelő Jánosról és Jézusról. Erre először az angyal utal abban a jelenetben, amelyben Jézus születését adja hírül és bizonyítja Erzsébet terhességének a tényét („Lásd, rokonod, Erzsébet is fogant öregségében...”). Mária és Erzsébet kölcsönös kiválasztottságát és a gyermekvárás övező elképzelések ebben a történetben kapcsolódnak egybe. Keresztelő János első rugdalózdása (41. v.) lesz az első isteni jel Erzsébet méhében, amely egybeesik Mária látogatásával és

köszöntésével. Arra a kérdésre nem lehet válaszolni, hogy honnan tudja mindezt Lukács evangélista. (Hasonló történetet nem olvashatunk az Ószövetségben sem.) A történet mindenestre arra szolgál, hogy előkészítse Mária imádságát, himnusát.

A Magnificat műfajilag kapcsolódik az ószövetségi himnuszokhoz és zsoltárokhoz, továbbá ahhoz a különös imairóadalomhoz is, amelyet a hellenista zsinagógákból ismerünk (néhány példáját a kumráni szövegekben találhatjuk meg vagy Salamon zsoltáiraiban). A legfontosabb, hogy az ember személyes helyzetében hálával, dicsérettel forduljon az Istenhez. Brown R. E. véleménye alapján mind a Magnificat, mind a Benedictus Lukács által írt ének – amelyet Mária és Zakariás szájába ad – a megvizsgált műfaji kapcsolatok alapján a hellenista zsinagógahimnuszok keresztény átköltése. Ezeknek az himnuszoknak a sajátossága, hogy Istent elsősorban Teremtőként tisztelik, és a történelmet irányító Isten képzetét saját helyzetükből írják le. Ezzel persze a himnuszalkotó személye és vele kapcsolatos tettek is üdvösségtörténeti jelentőségűvé válnak. A himnuszban dicsőített isteni tettek, az irgalmazó Isten (50. v.), a gőgösök megalázása (51. v.), az uralkodók megalázása (52. v.), az egyszerűek felemelése (52b), az éhezők kielégítése (53. v.), és Izrael segítése (54. v.) olyan kijelentés, amelyet nem feltétlenül kell kapcsolatba hoznunk Mária és Erzsébet találkozásával. Ezeknek a párhuzamait megtalálhatjuk a zsoltárokban is, vagy a korábban felsorolt párhuzamos irodalom kiemelkedő alkotásaiban. Lukács stílusára jellemző, hogy a történet fordulópontjára himnuszt, beszédet vagy egyéb kijelentést iktat az események megvilágítására. Evangéliumában található gyakori imák az ősegyház imakultúráját és emelkedett szemléletét tükrözik vissza. E módszerrel Lukács az evangéliumában még a legsötétebb tragikus jeleneteket is szelíd Isten-dicséretté változtatja. Isten közvetlen közelségének élménye ugyanis az ősegyházban a legborzasztóbb helyzeteket is elviselhetővé tette. Ez a gondolkodás szerves folytatása a Kivonulás könyvében található csodaélmény átélésének. Innentől kezdve a zsidók nem távolságtartóan mesélték el azt, amit az Isten az ősatyákkal tett, hanem igyekeztek mindazt átélni. Lukács feladatának érzi, nemcsak Jézus gyermekkorának elmesélését, hanem azt is, hogy bekapcsoljon bennünket a szereplők érzésvilágába. Az evangélium szövegétől függetlenül is elmondható imák segítségével pedig az ősegyházi közösségbe viszi bele azt az érzést és vallásosságot, amelyet Jézus életének tanúi átéltek. Lukács számára tehát Jézus szüle-

tése nem a múltból örökölt karácsonyi rege, hanem élő érzésvilág, amelyet olvasói mindig átélhetnek, azonosulva az ősegyház hitével.

Sokak előtt ismert a mondás, „a hit hallásból ered”. Ez azonban nemcsak bibliai történetek elismétlését jelenti, hanem azok átélését is. Lukács azon fáradozik, hogy úgy örökítse át ezeket az eseményeket, ahogyan tanítássá váltak a szereplők számára, tehát az érzésvilágot is átörökíti az olvasónak. Enélkül ugyanis a történetek csak egyszerű elbeszélésekké silányulnának. A Máriáról és Erzsébetről szóló történetek lelkesítették a keresztény asszonyokat. Megtanulták ugyanis, hogy a gyermekszülés által átéljék azt az örömet, amelyben a két szent példaképnek, Máriának és Erzsébetnek volt része. Minden új gyermekkel új prófétai személy, a hit újabb közvetítője születhet meg. Az anyaság élménye az evangéliumban különösen felmagasztalja a nőket, akik ilyen módon a teremtő Isten munkatársai lesznek. Az ősegyházban megbecsült csoportot alkottak a keresztény nők, akik a közösségen belül egyenrangúnak érezhették magukat. A mostani történetből kiderül, hogy a közösségen kívül nem biztos, hogy értették titkukat, de az isteni vezetésű egyház (aki közösségileg is Isten vándorló népe volt), felkarolta őket. Ily módon Mária és Erzsébet találkozására nem két nő magánéleti eseménye lesz, hanem üdvösségtörténeti találkozás. Ezt számos költemény és festmény mindig ebből a szempontból ábrázolta. Talán a Szent Lukács-i elbeszélés azt a hitet is erősítette, hogy nincs kisember, és jelentéktelen születés, mert minden ember életének eseményei bekapcsolhatók az üdvösségtörténetébe. Ez a felismerés megszívlelendő igazság főleg azok számára, akik úgy érzik, őket nemcsak az emberek, hanem az Isten is elhagyta.